

ТАҚРИЗ

ба автореферати Файззода Моҳинав Рачаб дар мавзуи “Икишофи институти никоҳ дар Тоҷикистони шуравӣ ва пасошуравӣ: таҳқиқоти назариявӣ ва таърихӣ-ҳуқуқӣ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат

Автореферат як таҳлили ҳамаҷониба ва мукаммали масъалаи ташаккули институти никоҳ дар Тоҷикистон дар давраҳои шуравӣ ва пасошуравӣ мебошад. Таҳқиқот на танҳо ҷанбаҳои назариявӣ, балки амалӣ ва ҳуқуқии масъалаи никоҳро дар бар мегирад, ки ин ба корҳои илмии соҳа ҳузури муайян меорад.

Муаллиф ба муҳимияти таърифи ҳуқуқии никоҳ ва шароити асосии он таваҷҷуҳ зоҳир мекунад. Вай махсусан ба он ишора мекунад, ки шартҳои никоҳ дар қонунгузориҳои давраи шуравӣ ва қонунгузориҳои имрӯзаи Тоҷикистон, ҳарчанд умумияти муайяне доранд, аммо дорои фарқиятҳо мебошанд. Муаллиф бо ишора ба низоми ҳуқуқии шуравӣ, ки таърихан бо тағйироти сиёсӣ ва иҷтимоӣ таъсир пазируфтааст, дар маҷмӯъ таърифҳои ҳуқуқии никоҳро тадқиқ мекунад, ки барои беҳтар шудани қонунгузориҳои оилавӣ ҳуҷҷати арзишманд мебошад.

Муаллиф дар бахши аввали таҳқиқот барои таҳлили шиддати сиёсати давлатӣ дар соҳаи никоҳ ва оила кушиш мекунад, ки тамоми ҷузъиёти ҷорӣ кардани қонунгузориҳои оилавиро ба сатҳи баландтар таъмин намояд. Аз як тараф, сиёсати давлатӣ дар самти оила ҳадаф дорад, ки ба субот ва рушди оилаҳои Тоҷикистон мусоидат кунад, ки ин метавонад бо рушди ҳуқуқи оилавӣ ва тарбия дар муҳити оилавии солим ҳамоҳанг бошад. Аз тарафи дигар, дар натиҷаи таҳқиқоти муфассал, таъкид мешавад, ки таъмини низоми оилавии солим, ҳамгироии мардум ба маҷмӯи ҳуқуқ ва масъулиятҳои оилавӣ, инчунин ба ҳуқуқи фарзандон ва ҳифзи онҳо дар муҳити оилавӣ аҳамияти ҷиддӣ дорад.

бошад. Аз тарафи дигар, дар натиҷаи таҳқиқоти муфассал, таъкид мешавад, ки таъмини низоми оилавии солим, ҳамгироии мардум ба маҷмуи ҳуқуқ ва масъулиятҳои оилавӣ, инчунин ба ҳуқуқи фарзандон ва ҳифзи онҳо дар муҳити оилавӣ аҳамияти ҷиддӣ дорад.

Бо баррасии сиёсатҳои давлатӣ дар соҳаи оила, диққат ба масъалаи ҳифзи ҳуқуқи занон ва кӯдакон дар вақти хомӯш кардани оила ва ё ҳангоми решакан кардани никоҳ ҷалб карда мешавад. Таҳқиқот нишон медиҳад, ки қонунгузори дар Тоҷикистон тақрибан ҳамаи ҳифзҳои заруриро таъмин мекунад, аммо ҳамзамон бояд ба масоили ҳешовандии кӯдакон ва масъулиятҳо дар марҳилаи ҷодаи муносибатҳо бештар диққат дода шавад. Ин масъалаҳо ва ихтилофот дар оила метавонанд нақши муҳими худро дар пешрафти таҳкими ҳуқуқҳои иҷтимоии аъзои оила, бахусус занон ва кӯдакон, бозанд.

Таҳқиқи муқоисавии ҳуқуқи оила. Ба назар мерасад, ки таҳқиқоти муқоисавии муаллиф дар нисбати системаи ҳуқуқии зардуштӣ, мусулмонӣ ва шуравӣ муҳим аст. Ин таҳқиқот на танҳо ба таърихи ташаккули институтҳои ҳуқуқии оила дар ҳар як давраи таърихӣ диққат медиҳад, балки миқёс ва шартҳои никоҳро дар муҳити гуногуни динӣ ва ҳуқуқӣ мавриди пажӯҳиш қарор медиҳад. Ин мавзӯ ба ҳонандагон имконият медиҳад, ки ҷузъиёти таърихӣ формати никоҳ дар Тоҷикистонро фаро гиранд.

Муаллиф марҳалаи рушди қонунгузории оилавиرو дар замони шуравӣ ба таври муфассал шарҳ медиҳад. Тавре ки таъкид шудааст, якчанд тағйирот дар сиёсати шуравӣ оид ба никоҳ ба назар мерасад, ки ин мавзӯ бо дарки хоси он на танҳо дар замони амали қонунҳои

шуравӣ, балки дар маҷмӯъ, ба шаклгирии қонунгузории оилавӣ дар замони соҳибистиқлолӣ таъсир расонидааст.

Аҳамияти таҳқиқи муаллиф дар самти тадқиқи ҷараёни таҳаввулоти қонунгузории оилавии Тоҷикистон пас аз истиқлолият боиси ғамхорӣ аст. Муаллиф кӯшиш мекунад, ки ба ҳар як тағйироти муҳим, ки дар самти никоҳ ва расториши он дар қонунгузории замони имрӯза сурат гирифтааст, аҳамияти онро нишон диҳад. Ин пажӯҳиш на танҳо ба ҳалли мушкилоти имрӯза кӯмак мерасонад, балки барои таҳкими равандҳои оилавӣ дар оянда низ аҳамияти калоне хоҳад дошт.

Муаллиф, ишора карда, ки дар қонунгузории аксари кишварҳои ҷаҳон таърифи дақиқи «никоҳ» намебошад, инро як нуқтаи муҳим ва қобили таҳлил медонад. Ин ба он маъност, ки шиддати қонунгузории миллӣ ва байналхалқӣ ва ҳамзамон таъсири фарҳангҳои гуногун дар бораи ниҳоди никоҳ барои таҳқиқи амиқтар мусоидат мекунад. Дар бахши охирин, муаллиф ба аҳамияти сиёсати давлатӣ дар самти оила ва никоҳ таъкид мекунад. Вай нишон медиҳад, ки сиёсати давлатӣ ба рушди оилавӣ ва мустаҳкам кардани низомҳои никоҳӣ нақши калидӣ дорад. Бо таваҷҷӯҳ ба шароити ҷаҳонишавӣ ва дигар таҳаввулоти иҷтимоӣ, нишонаи муҳим — ташкили оилаҳои солим ва устувории никоҳҳо — ба сифати сиёсати давлатӣ вобаста хоҳад буд.

Бо вучуди ин, қайд кардан ба маврид аст, ки дар матни автореферат баъзе масъалаҳои баҳсталаб ба назар мерасанд. Аз ҷумла:

1. Муаллиф дар саҳифа 18-19 автореферати диссертатсия қайд менамояд, ки "... никоҳ бо оила робитаи зич дошта, бе ҳамдигар вучуд дошта наметавонанд, зеро, аз як ҷониб, оила дар натиҷаи никоҳ бунёд карда мешавад ва аз ҷониби дигар, бастанӣ никоҳ боиси

ташкили оила мегардад. Ба таври дигар, онҳо вобастаи ҳамдигар мебошанд”. Вале дар шароити имрӯзаи рушди ҷомеа мо мебинем, ки шаклҳои дигари ҳамзистии зану мард вуҷуд доранд ки пурра нишонаҳои оиларо доро мебошанд. Чунончи, “никоҳи шахрвандӣ”, “ҳамзистӣ дар асоси меъёрҳои динӣ в ё одатӣ” ва ё умуман “ҳамзистӣ”, ки дар натиҷаи он фарзандҳо ба вуҷуд меоянд ва тарбия меёбанд, ҳоҷагии умумӣ дар онҳо мавҷуд аст, муносибатҳои хешу таборӣ рушд менамояд ва м.и.

2. Дар зербоби чоруми боби якум (саҳ. 24) муаллиф зимни таҳқиқот ишора мекунад, ки яке аз аввалин Декретҳои ҳокимияти шуравӣ ба муборизаи зидди меъёрҳои ҳуқуқии динӣ нигаронида шуда буд. Бекор кардани тартиби динии никоҳ ва талоқ барои ҳалли низоъҳои ҳуқуқи оилавӣ мувофиқи принципҳои эълоншуда имконият фароҳам овард, ки яке аз онҳо баробарии пурраи зану мард ба ҳисоб мерафт. Иродаи озоди шахсоне, ки ба ақди никоҳ медароянд, ҳалқунанда гардид ва он муносибатҳои ҳуқуқии оилавиро, дар маҷмӯъ, муайян мекард. Албата бо ин андешаи муаллиф розӣ шудан мумкин аст, аммо мо то кунун пайваста шоҳиди бастан ва бекор гардидани никоҳҳо дар кишвар маҳз тавассути талаботҳои меъёрҳо ва муқаррароти динӣ мегардем. Дар бисёр мавридҳо меъёрҳои динӣ, махсусан дар бекор кардани никоҳ тавассути талоқ бо амалӣ намудани меъёрҳои динӣ бартариро нисбат ба меъёрҳои ҳуқуқӣ расмӣ эҳсос мекунем. Дар ин маврид андешаи муаллифро фаҳмидан мехостем.

Дар умум, автореферат як таҳқиқоти амиқ, мантиқӣ ва саҳеҳ аст, ки бо баррасии ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқи оилавӣ, махсусан дар заминаи

таърихӣ ва сиёсии Тоҷикистон, ба шифоҳӣ ва равшан кардани масъалаҳои оилавӣ кӯмак мерасонад. Таҳқиқот метавонад барои соҳаи ҳуқуқшиносони оилавӣ ва таҳлилгарони соҳа ҳамчун як манбаъ барои таҳқиқоти минбаъда хизмат кунад. Дар маҷмӯъ, таҳқиқот дар автореферат бо роҳнамоии амиқ ва моҳирона дар таҳлил ва тафсири ҳуқуқи оилавӣ дар заминаи қонунгузории шуравӣ, пасошуравӣ ва пас аз соҳибистиқлолии Тоҷикистон дастрас карда шудааст.

Муқарриз:

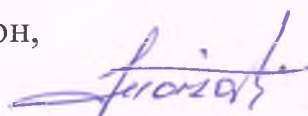
Дотсенти кафедраи назарияи

давлат ва ҳуқуқи факултети ҳуқуқшиносии

Академияи идоракунии назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон,

номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ

Абдулхонов Ф.

Имзои Абдулхонов Ф.

.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси

Академияи идоракунии назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Насурдинзода А.Н.

« 12 » август 2025 с.

Суроғай муқарриз:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,

ш. Душанбе, к. Саид Носир 33.

Тел: 933339946.

Email: faiz-7704@mail.ru